

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Gminy S.

przeciwko H. G. i S. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 stycznia 2005 r.,

zażalenia pozwanych na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 5 lipca 2004 r., sygn.

akt I ACa (...),

odrzuca zażalenie w części dotyczącej odrzucenia zażalenia, w pozostałej części oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny:

1/ odrzucił kasację pozwanych H. i S. G.,

2/ odrzucił zażalenie pozwanych na zarządzenie przewodniczącego z dnia 5 maja 2004 r. w przedmiocie obowiązku uiszczenia wpisu od kasacji,

3/ oddalił wnioski pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie wpisu od kasacji.

W sprawie tej postanowieniem z dnia 14 maja 2004 r. Sąd Apelacyjny oddalił pierwszy wniosek pozwanych o zwolnienie ich od kosztów sądowych w zakresie wpisu od kasacji, a następnie w dniu 20 maja 2004 r. ponownie wezwał ich do uiszczenia w terminie tygodniowym wpisu od kasacji. Pozwani nie uiszcili wpisu, a w ostatnim dniu

terminu do jego opłacenia złożyli kolejny wniosek o zwolnienie ich od kosztów sądowych w zakresie tego wpisu. Ponadto zaskarżyli zażaleniem zarządzenie przewodniczącego z dnia 14 maja 2004 r. w przedmiocie obowiązku uiszczenia wpisu.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że ponowne złożenie przez stronę wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nawet dokonane w terminie określonym w ponownym wezwaniu do ich uiszczenia, nie uchyla skutków prawomocności wydanego wcześniej postanowienia oddalającego wniosek w tym przedmiocie i nie wpływa na bieg tego terminu. Dopiero uprawomocnienie się postanowienia o odmiennej treści powoduje utratę mocy pierwszego postanowienia, nie wpływa jednak na skutki niezastosowania się strony do treści ponownego zarządzenia. Stwierdził nadto, że pozwani w ponownie złożonych wnioskach o zwolnienie od kosztów sądowych nie powołali żadnych nowych okoliczności, które miałyby uzasadniać odmienną oceną możliwości ich poniesienia. W tym stanie rzeczy w ocenie tego Sądu uzasadnione było, po upływie tygodniowego terminu do uiszczenia wpisu od kasacji, określonego zarządzeniem przewodniczącego, wydanym po oddaleniu pierwszego wniosku o zwolnienie, odrzucenie kasacji na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W zakresie dalszych rozstrzygnięć Sąd Apelacyjny stwierdził, że na zarządzenie przewodniczącego Sądu drugiej instancji w przedmiocie obowiązku uiszczenia wpisu nie przysługuje zażalenie (art. 393¹⁸ § 3 k.p.c.) i na tej podstawie orzekł o jego odrzuceniu. Natomiast ponowne wnioski pozwanych o zwolnienie od opłaty od kasacji oddalił, wobec braku ustawowych przesłanek dla uzyskania takiego zwolnienia. Stwierdził, że wzywanie pozwanych kolejny raz o uzupełnienie braków wniosku przez złożenie oświadczenia zawierającego dane o stanie rodzinnym, majątkowym i dochodach (§ 127 regulaminu czynności sądowych) było zbędne, gdyż sytuacja pozwanych była Sądowi znana z urzędu, w szczególności z okoliczności przedmiotowej sprawy, z których wynika, że dokonali oni sprzedaży działek Jastrzębskiej Spółce Węglowej za kwotę 606.057,12 zł, a w tej sytuacji są w stanie uiścić wpis od kasacji wynoszący 31.902, 90 zł.

Powyższe postanowienie pozwani zaskarżyli w pkt 1 i 2 zarzucając naruszenie art. 22 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 113 k.p.c. i § 127 pkt 1 regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych. Wnieśli o jego uchylenie w zaskarżonej części, ponowne rozpoznanie wniosku o zwolnienie od wpisu od kasacji, po uprzednim wezwaniu o złożenie oświadczenia w trybie art. 113 k.p.c. oraz

nadanie biegu kasacji po ponownym wezwaniu do uiszczenia wpisu solidarnie od obojga pozwanych, w przypadku ponownego oddalenia wniosku o zwolnienie od tego wpisu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Za utrwalony w judykaturze uznać należy pogląd, który wraz z uzasadniającą go argumentacją podziela Sąd Najwyższy w składzie orzekającym, wyłączający możliwość zaskarżenia zażaleniem zarządzenia przewodniczącego sądu drugiej instancji o wezwanie do uiszczenia opłaty od kasacji, w tym o wyznaczenie wysokości tego wpisu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1999 r., I CKN 120/99, „Przegląd Sądowy”, nr 11-12, s.189 oraz z dnia 3 października 2000 r. I CZ 97/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 45). Konsekwencją jego przyjęcia było trafne odrzucenie przez Sąd Apelacyjny zażalenia pozwanych na zarządzenie przewodniczącego z dnia 5 maja 2004 r. Jako niedopuszczalne nie wywołało ono żadnych skutków prawnych, w szczególności nie uchyliło skutków zaskarżonego nim zarządzenia o wezwaniu do uiszczeniu wpisu od kasacji. Niedopuszczalne jest więc także wniesione obecnie zażalenie na to postanowienie, które w tej części podlega odrzuceniu stosownie do art. 373 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 393¹⁸ § 3 k.p.c.

Zarządzenie przewodniczącego o wezwaniu do uiszczenia opłaty od kasacji może być natomiast, na wniosek strony, przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie na postanowienie o odrzuceniu kasacji, na podstawie art. 380 k.p.c.. Wniesione przez pozwanych zażalenie nie zawiera jednak takiego wniosku, ani też powołania się na wymieniony przepis.

Niewątpliwie intencją zażalenia, co wynika z jego uzasadnienia jest natomiast, mimo nie powołania się i w tym zakresie na przepis art. 380 k.p.c., poddanie kontroli Sądu Najwyższego postanowienia o oddaleniu wniosku o zwolnienie pozwanych od wpisu od kasacji. W tym względzie skarżący zarzucają naruszenie art. 113 k.p.c. na skutek poniesienia, przed rozpoznaniem wniosku, wezwania ich o oświadczenie o sytuacji majątkowej i poprzestaniu na znanych sądowni z urzędu faktach jej dotyczących.

Zgodnie z art. 113 § 1 k.p.c. zwolnienia od kosztów sądowych domagać się może osoba fizyczna, która złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Zwolnienie od kosztów sądowych stanowi pomoc państwa dla osób ubogich, i przyznaje im ochronę na wypadek, gdy ich poniesienie musiałoby wywołać uszczerbek w koniecznych kosztach utrzymania. Jak wynika z dołączonych do akt sprawy na wezwanie sądu, już po wydaniu zaskarżonego postanowienia, oświadczeń pozwanych o ich sytuacji majątkowej,

wyjaśnień pozwanej oraz dokumentów finansowych, pozwana H. G. posiada zgromadzone środki finansowe w kwocie przekraczającej należny wpis od kasacji, jest właścicielką nieruchomości o pow. ok. 42 ha, prowadzi działalność gospodarczą na bazie własnego majątku, a nadto wraz z pozwanym S. G. jest współwłaścicielką nieruchomości o pow. 5,6 ha i nieruchomości zabudowanej w Ż. o bliżej nieokreślonej powierzchni. Ten stan rzeczy, przy uwzględnieniu faktu uzyskania w nieodległym czasie z tytułu sprzedaży działek przez pozwanych kwoty ponad 600.000 zł i nie udokumentowania twierdzeń o jej wydatkowaniu, potwierdza ocenę Sądu Apelacyjnego, iż uiszczenie przez pozwanych należnego od kasacji wpisu nie spowoduje uszczerbku dla ich koniecznego utrzymania. Okoliczność, że pozwani muszą czynić oszczędności we własnych wydatkach, ponad granice zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania, na cele związane ze spłatą innych ich zobowiązań nie może być decydująca dla uwzględnienia wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, bowiem nie ma podstaw do przyznania tym zobowiązaniom preferencji w stosunku do należności z tytułu kosztów sądowych.

W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia art. 113 k.p.c. nie może odnieść skutku, jako pozostający bez wpływu na treść rozstrzygnięcia.

W konsekwencji nieusprawiedliwiony jest także zarzut dotyczący bezzasadnego odrzucenia kasacji od której nie został uiszczony należny wpis, co prowadzi do oddalenia zażalenia w pozostałym zakresie (art. 385 k.p.c. w zw. art. 397 § 2 k.p.c. i art. 393¹⁸ § 3 k.p.c.).